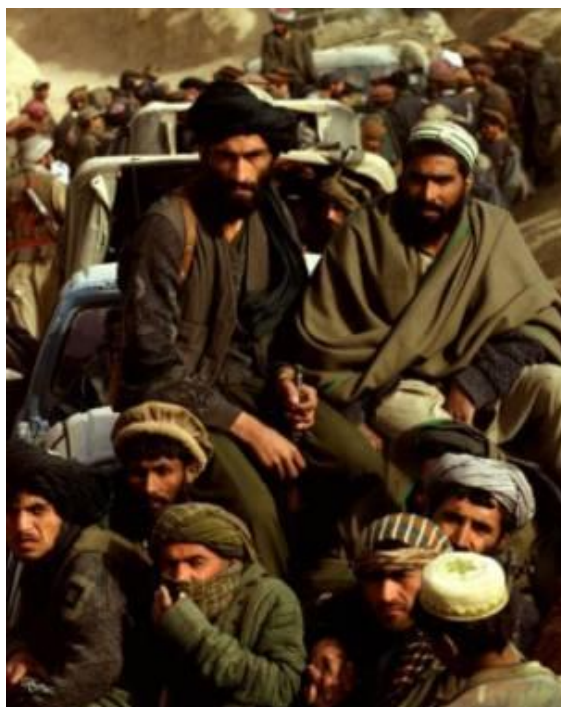

● حضور طالبان در شمال افغانستان؛ اهمیت استراتژیک قندوز

ایوب آروین بی‌بی‌سی

• 5 اکتبر 2015 - 13 مهر 1394

هم‌سانی

در پی حمله نظامی آمریکا در خزان ۱۳۸۰، قندوز

Image caption

آخرین شهر شمالی افغانستان بود که طالبان آن را ترک کردند

سقوط شهر قندوز به دست گروه طالبان و ادامه حضور این گروه در این شهر نشان داد که وضعیت این شهر با سایر شهرهای شمال افغانستان برای طالبان بسیار متفاوت است.

تحلیلگران قندوز را برای گروه طالبان "کلید شمال افغانستان" می‌خوانند. حمله اخیر این گروه به شهر قندوز نشان داد که این گروه واقعاً چنین نگاهی به قندوز دارد. در سال ۱۳۷۶ که طالبان به شمال دست یافتند، قندوز را به پایگاه مستحکم خود تبدیل کردند. در خزان ۱۳۸۰ آخرین شهر شمالی که طالبان آن را ترک کردند، قندوز بود.

قندوز برای طالبان جاذبه‌های استراتژیک بسیاری دارد که از آن می‌توانند برای رسیدن به اهداف کوتاه‌مدت و بلندمدت خود از آن‌ها استفاده کنند، چنان‌که در حمله اخیر خود به شهر قندوز از آن‌ها به خوبی استفاده کردند. برای این گروه اهمیت استراتژیک قندوز بیشتر در موقعیت جغرافیایی و وضعیت اجتماعی آن است.

موقعیت جغرافیایی

ولایت قندوز در شمال شرقی افغانستان، با ولایت‌های تخار در شرق، بغلان در جنوب و سمنگان و بلخ در غرب هم‌جوار است. در شمال قندوز کشور تاجیکستان است که رود آمو خط مرزی آن را تشکیل می‌دهد. بندر تجاری شیرخان، دومین بندر مهم شمال افغانستان هم در شمال قندوز واقع شده است.

قندوز از سال‌های شصت خورشیدی تا سال‌های اخیر مرکز زون (منطقه) شمال شرق افغانستان بوده که شامل ولایت‌های بدخشان، تخار، قندوز و بغلان می‌شود. در حال حاضر هم در برخی موارد این شهر مرکز این چهار ولایت محسوب می‌شود. این امر بیانگر موقعیت برتر قندوز در این منطقه است.

اگر طالبان بتوانند بر ولایت قندوز مسلط شوند - که این بار نتوانستند -، این امر به معنای آن است که این گروه می‌تواند نفوذش را در گام نخست در دو ولایت همجوار بغلان و تخار گسترش دهد و در گام بعدی مواضع خود را در ولایت‌های بدخشان و بلخ و در گام سوم در ولایت‌های سمنگان، جوزجان، سرپل و فاریاب و سراسر شمال تقویت کند.

چنانکه در پی تصرف شهر قندوز، طرفداران طالبان در ولسوالی "بغلان مرکزی" و "تاله و برفک" ولایت بغلان شوریدند، در ولسوالی "خواجه غار" ولایت تخار پیشروی کردند و ولسوالی کوهستانات را در ولایت سرپل و ولسوالی‌های بهارک و وردوج در ولایت بدخشان به موفقیت‌هایی دست یافتند.

به باور امین‌الله حبیبی کارشناس مسائل نظامی، هدف طالبان و گروه‌های همسو با آن محدود به شمال افغانستان نمی‌شود، بلکه هدف بعدی آن‌ها نفوذ در کشورهای آسیای میانه و قفقاز است. جنگجویان خارجی از جمله اعضای جنبش اسلامی ازبکستان برای رسیدن به چنین هدفی در کنار طالبان در قندوز می‌جنگند.

AP

Image copyright

طالبان در قندوز، ۱۳۸۰. طالبان با توجه به اهمیت استراتژیک قندوز، به این شهر حمله کردند

Image caption

وضعیت اجتماعی

ولایت قندوز بیش از ۹۹۰ هزار نفر جمعیت دارد - ۷۴۰ هزار روستایی، ۲۵۰ هزار شهری (مرکز احصائیه). ۷۰ درصد مردم قندوز در کشاورزی و دامداری و بقیه در کار بازرگانی و حرفه‌های دیگر مشغولند. نرخ باسوادی در قندوز ۲۲ درصد است و تنها ۱۸ درصد مردم از نیروی برق برخوردارند.

درباره ترکیب قومی جمعیت قندوز آمار دقیقی در دست نیست. در دو ولسوالی شمالی و غربی "قلعه زال" و "امام صاحب" عمدتاً ترکمن‌ها و ازبک‌ها هستند. در شهر قندوز و سه ولسوالی شرقی و جنوبی - دشت ارچی، چاردره و خان‌آباد - پشتون‌ها، تاجیک‌ها، هزاره‌ها و سایر اقوام به صورت مختلط حضور دارند.

صدها مدرسه در قندوز به دختران و پسران

Image caption

آموزش دینی می‌دهند

جامعه روستایی، کشاورز، دامدار و بیشتر بی‌سواد، هدف خوبی برای سربازگیری طالبان است. عبدالودود پیمان نماینده قندوز در پارلمان می‌گوید این گروه از پیوند قومی خود با پشتون‌ها استفاده می‌کند و در سال‌های اخیر توانسته که با تبلیغات مذهبی از میان ازبک‌ها و تاجیک‌ها هم سربازگیری کند.

افزایش مدارس دینی به‌ویژه گسترش گرایش‌های افراطی در آن‌ها، به توسعه نفوذ طالبان کمک کرده است. شفیق‌الله صمیم معاون وزارت معارف گفت که این وزارت ۴۰ مدرسه قندوز دارد و ده‌ها مدرسه غیررسمی هم در آن جا فعالند. داعی‌الحق عابد معاون وزارت حج و اوقاف گفت که از ۱۵۴۲ مدرسه وابسته به این وزارت، ۳۰۰ مدرسه آن تنها در قندوز فعالند.

اخیراً انستیتوی مطالعات استراتژیک با بررسی مدارس غیررسمی ده ولایت افغانستان، در گزارشی نوشت که ۳۰ درصد طلبه و مدرسان چنین مدارس در قندوز از حملات انتحاری تحت شرایط خاصی حمایت می‌کنند. بی‌بی‌سی در حوت/اسفند ۱۳۹۲ دریافت که محتوای درس‌های یک مدرسه دینی دخترانه در قندوز "تندروانه و آمیخته با سیاست است".

به‌طور کلی، طالبان (۱) جوانان زیر ۲۰ سال، (۲) افراد بیکار و ناراضی از دولت و (۳) عده‌ای دیگر را به‌زور برای جنگیدن استخدام می‌کنند. براساس برآوردها، طالبان تا پیش از جنگ اخیر توانست که حدود هزار نفر را در قندوز در خدمت داشته باشد - حدود نهمصد نفر شبه‌نظامی و حدود صد نفر سرگروه و فرمانده.

وضعیت اجتماعی نسبتاً متفاوت قندوز نه تنها زمینه خوب سربازگیری را فراهم کرده، بلکه حمایت اجتماعی مناسبی را برای گروه طالبان فراهم کرده و به نظر می‌رسد که یکی از دلایل اصلی دلگرمی این گروه به قندوز هم با همین موضوع مرتبط باشد.

AFP

Image copyright

Image caption سقوط قندوز به دست طالبان، اشرف غنی رئیس جمهوری افغانستان را مجبور کرد که به افکار عمومی پاسخ گوید

تمرکز بر قندوز

طالبان از سال ۱۳۸۶ توجه خود را بر قندوز متمرکز کرد و از سنبله/شهریور ۱۳۸۸ در پی حمله ناتو به دو نفتکش، حضور طالبان در قندوز رسانه‌ای شد. پس از آن قندوز بارها شاهد حملات طالبان بر حدود سه هزار سرباز ناتو و صدها سرباز و مأمور امنیتی افغان بود.

از سال گذشته با خروج نیروهای بین‌المللی از قندوز، طالبان حملات خود را بر دو ولسوالی دشت ارچی و چهاردره در شمال شرق و جنوب غرب شهر قندوز شدت بخشیدند. در حمل/فروردین امسال طالبان توانستند که هر دو ولسوالی را تصرف کنند، اما دشت ارچی را تا حال به دست دارند و آن را به پایگاه اصلی خود تبدیل کرده‌اند.

طالبان با نصب پرچم

Reuters

Image copyright

خود در میدان مرکزی شهر قندوز، استفاده تبلیغاتی کردند

از بهار امسال طالبان نیروی خود را بر تصرف شهر قندوز، مرکز ولایت قندوز متمرکز کردند. آن‌ها با استفاده از عدم اجرای عملیات نیروهای دولتی، در پی تدارک حمله گسترده به شهر شدند. طالبان دوشنبه گذشته (۶ میزان/مهر)، علی‌رغم برتری نیروهای دولتی، این شهر را **گرفتند** و نیروهای دولتی به سوی فرودگاه در جنوب‌شرق شهر عقب‌نشینی کردند.

با تصرف شهر قندوز، طالبان به شماری از اهداف خود رسیدند، از جمله تخریب نظام دولتی، دستیابی به ذخایر سلاح نیروهای امنیتی و نمایش قدرت در شمال. این گروه می‌خواست نشان دهد که دولت توانایی دفاع از شهرها را ندارد تا اعتماد مردم به دولت کاهش یابد.

هدف عمده دیگر گروه طالبان استفاده تبلیغاتی از تصرف شهر قندوز بود. همان‌گونه که ژنرال مرادعلی مراد معاون رئیس ستاد ارتش در قندوز گفت، این گروه می‌خواست ملا اختر منصور رهبر خود را برای استفاده بیشتر تبلیغاتی به این شهر بیاورد، اما این فرصت برای آن میسر نشد.

آقای حبیبی معتقد است که هدف بلندمدت گروه طالبان تحکیم پایه‌های قدرت خود به پشتیبانی حامیان منطقه‌ای‌اش و به قیمت ایجاد تفرقه و مخدوش کردن وحدت ملی در قندوز و شمال کشور است. او تأکید می‌کند که این وظیفه دولت افغانستان است که مانع تحقق این هدف گروه طالبان شود.

با این حال، در پی سقوط شهر قندوز به دست طالبان نگرانی‌های گسترده‌ای که در سراسر افغانستان ابراز شد، بیانگر آن است که اهمیت استراتژیک این شهر بیشتر از یک شهر معمولی است. تسلط طالبان بر این شهر حاکمیت دولتی را نه تنها در قندوز بلکه در سراسر شمال کشور می‌تواند به چالش بکشد. هشدارهایی که به دولت داده شده هم ناظر بر همین موضوع است.

Image caption AP Image copyright قندوز بیرون کند
نیروهای انتلاف شمال در ۱۳۸۰ پیش از حمله امریکا این انتلاف نتوانست طالبان را از